

**MAGYAR NYELVÉSZ PÁLYAKÉPEK ÉS
ÖNVALLOMÁSOK**

50.

VÉRTES O. ANDRÁS
(1911 –1997)

ELTE Fonetikai Tanszék
1998

Sorozatszerkesztő:
Bolla Kálmán

Technikai szerkesztő:
Földi Éva

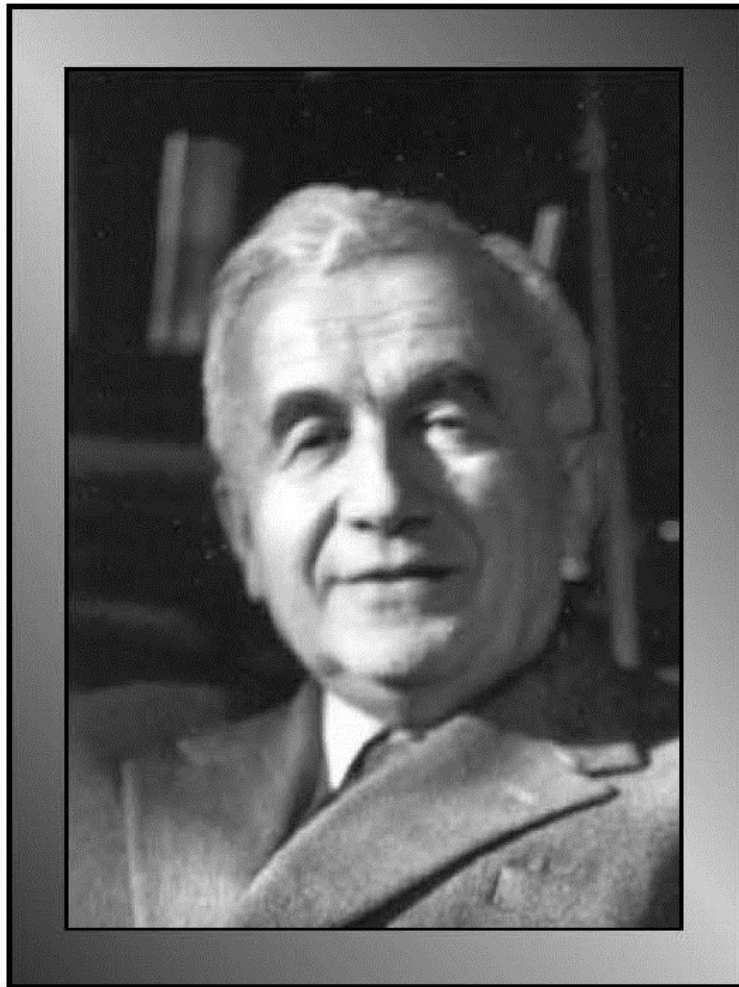
Munkatárs:
Móricz Eszter

ISBN 963 462 945 ?

© *Bolla Kálmán*

Kiadja az ELTE Fonetikai Tanszéke.
Felelős kiadó: Dr. Bolla Kálmán.
Hozott anyagról sokszorosítva.

VÉRTES O. ANDRÁS
(1911–1997)

Vértés O. András

VÉRTES O. ANDRÁS VALLOMÁSA PÁLYÁLYÁRÓL

Hatvanhat esztendőmre ha visszagondolok, először is a szülői ház képe merül föl bennem. Ennek köszönhetek mindent.

Édesapám magyar-német szakos tanár volt és magyar nyelvészetből doktorált mint fő tárgyból. 1911-ben, mikor születtem, egy budai iskolának volt a vezetője, az Ideges Gyermekek Állami Középiskolájának.

Jól emlékszem arra még kisgyermek koromból, hogy édesapám családi körben azt mondta, hogy mindig, minden körülmények között pedagógus marad. Valóban, bebizonyította súlyos esztendőiben, hogy elhatározása igen mélyről fakadt.

Mikor hamis politikai vádak miatt börtönbe vetették, rabtársainak előadást tartott, pedagógiai előadásokat és másként is terjesztette nevelési nézeteit.

Az ő pedagógiai, gyógyító pedagógiai, pszichológiai munkássága, nyelvészeti érdeklődése az én érdeklődésemnek is irányt szabott.

Eleinte ugyan a földrajz iránt érdeklődtem, majd arra gondoltam, hogy matematikus leszek. De már 13–14 éves koromban egyre jobban érlelődött bennem nyelvészeti érdeklődésem. El is határoztam ebben az időben, hogy nyelvész leszek.

Kisdiákos nyelvészkedésemben édesanyám is segített, akinek beszédéből sohasem koptak le a zalai ízek, a zalai színek.

Anyai nagyapámtól úgy 13–14 éves koromban Zala megyei tájszavakat, közmondásokat gyűjtöttem, sőt arra is emlékszem, hogy '48-as '49-es énekeket is lejegyeztem szájából. úgy kezdődött: "Kálha vállán ég a mécs"; ez volt a vége: "Usszodárom, madárom, kapuban vár a párom, kettő vagy három."

Persze megörültem annak is, hogy egy olyan regös énektöredéket hallottam tőle, amelynek változata ismeretlen volt, amely ismeretlen volt a kiadatlan gyűjtésben.

Édesanyám testvérének, Kertész Manónak a könyvei között szabadon garázdálkodhattam. És ébredező nyelvészeti gondolataimat meg is beszélhettem vele.

Gimnáziumi tanulmányaimat a budai Verbóczi István reálgymnáziumban folytattam. Először ez gimnázium volt, majd mikor negyedikesek voltunk reálgymnáziummá alakult. Itt is érettségiztem 1929-ben. Itt

volt kedves tanárom, magyartanárom és osztályfőnököm Mixich Lajos, az irodalomtörténész.

Ezután a pannonhalmi bencés rend noviciusa lettem. Ha jól emlékszem, a főiskola tudós tanára Klemm Antal, Horger Antalnak az általános nyelvészeti munkáját, A nyelvtudomány alapelveit nyomta a kezembe.

Ennek a tanévnek a második felében azonban már mint civil folytattam tanulmányaimat, illetőleg kezdtem meg tanulmányaimat a budapesti egyetem Bölcsészettudományi Karán.

Magyar-francia szakra iratkoztam be. Kiváló tanáraink voltak: Horváth János, Gombocz Zoltán, Eckhardt Sándor, Melich János.

Már első éves koromtól nekem is, mint több társamnak, tanyám a Gombocz-szeminárium volt. Különös hangulata volt ennek a kis szobának, amely a Múzeum körút fáira nézett. Sok vita, sok beszélgetés folyt le falai között.

Ekkor volt tagja az Intézetnek Hartay Erzsébet, Úrhegyi Emília, Keszi Imre, Kispál Magda, Kövesi Magda, Gyalmos János. Itt mutatta be dolgozatát Lotz János. Bóka László volt a szenior. Akkoriban ugyanis még alig voltak tanársegédek az egyetemen, nyelvészeti tanszéken meg éppen nem volt tanársegéd. Ezért a professzor, aki a tanszéket vezette és a szemináriumot is, megbízott valakit a hallgatók közül azzal, hogy vezesse a könyvtárat és intézzen szemináriumokkal kapcsolatos ügyes-bajos dolgokat. Ez volt tehát a szenior.

Az intézet későbbi látogatói, illetőleg tagjai között volt Szabó Dénes, Kovalovszky Miklós, Ullmann István, Babos Ernő, Horváth Károly, Lavotha Ödön és Benedek András, de bejártak a régebbiek is: Tompa József, Lovass Rózsa és Fludrovits Jolán. Itt ismertem meg Hartay Sándort is.

Elsőéves koromban jelent meg első dolgozatom a Császár Elemér szerkesztette Irodalomtörténeti Közleményekben. Ez Dézsi Andrásnak egy XVI. századi versszerzőnek a munkájáról szólt, illetőleg a munka keletkezési évéről.

Helyesírástörténeti és hangtörténeti kérdésekkel már egyetemi éveim alatt foglalkoztam. Ebből a tárgykörből írtam doktori disszertációt is, amely a Nyelvtudományi Társaság Kiadványainak a sorozatában jelent meg.

Mivel Gombocz 1935-ben meghalt, Melich Jánosnál doktoráltam. Főtárgyam a magyar nyelvtudomány volt.

Tanári pályámat '36-ban kezdtem az újpesti Szövő Fonóipari Szakiskolában. Ez az iskola '41-ben Pestre költözött, '41-től kezdve fokozatosan középiskolává alakult át és fölvette Bolyai János nevét.

Örömet, hogy pesti tanár lettem, hogy az iskola Pestre került, elfödtek a háborús esztendőknél viharai, a politikai viharok nyomorúságai.

Legjelentősebb feladatomban talán az osztályfőnököt tekintetem. A pedagógusi hivatást annyira fontosnak tartottam, hogy már egyetemi hallgató koromban arra gondoltam, hogy legalább egy darabig nevelő leszek. Körülményeim egyébként is erre kényszerítettek.

Nem csalódtam az iskolában. Mikor 1948-ban elkerültem onnan, átkerültem a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolára. Itt a fonetika előadója lettem. Itt voltam 1957-ig, amikor el kellett jönnöm onnan ob certas causas. Azóta a Nyelvtudományi Intézetben dolgozom.

A Főiskolával való kapcsolatomban nem szakadt meg, tudniillik tanítványaim ma is fölkeresnek és érdeklődésem a gyógyító pedagógia iránt, a lélektan iránt ma is eleven.

Most is a Nyelvtudományi Intézetben dolgozom, januártól fogva már mint nyugdíjas.

Intézeti éveim alatt folytattam azt a fonetikai és nyelvlélektani kutatómunkát, amelyet még a főiskolán elkezdtem. Most is, ma is ez a két tárgykör érdekel a legjobban. Talán remélhetem, hogy a történeti nyelvtudomány és a történeti lélektan kapcsolatáról szóló dolgozatom egyszer el is készül.

A felvétel 1977. április 6-án készült. Szövegét Földi Éva jegyezte le.

VÉRTES O. ANDRÁS ÍRÁSAINAK BIBLIOGRÁFIÁJA

1930

Décsi András: "A világ kezdetül..." c. költeményének keletkezési éve. Irodalomtörténeti Közlemények XL, 363–4.

1934

Ismeretlen középkori magyar verssorok. Irodalomtörténeti Közlemények XLI, 194–5.

1935

Bessenyei "Amerikaner"-jének ismeretlen mintája. Egyetemes Philologiai Közlöny (Archivum Philologicum) LIX, 401–3.

1948

Az u és v hangok jelöléstörténetéhez. MNyT 44.
Gvadányi egy lappangó munkája.

1950

A PPB. 1. eltévedt hibajegyzéke. MNy XLVI, 362–3.
Bevezetés a fonetikába. Sokszorosított főiskolai jegyzet.

1952

Comenius a magyar és a finn nyelv egy közös sajátosságáról. NyK LIII, 290–1.

1953

A gyermek nyelve. Sokszorosított főiskolai jegyzet.

1954

A hanglejtés legrégebb grafikus ábrázolása. Antik Tanulmányok I, 141–2.

1956

A beszédhibákról. Nyr LXXX, 343–354 és NyrF 5. p.
A GyulGl. egyik latin eredetijéről. MNy LII, 349–350.
Az *ly* hang életének utolsó iskolai nyomai. MNy LII, 350–1.
A magyar leíró hangtan újabb eredményei. 1994– 1955. MNy LII, 107–19. és Kny.

Asszociációs hangváltozások lélektani magyarázatához. Pais–Eml. 39–44.

1957

A magyar hangok időtartamvizsgálatának néhány adatáról. NyK LIX, 170–2.

1958

Nyelvjárási változások vagylagos jelölése Dévai Biró helyesírásában. MNy LIV, 22–34.

A magyar *v* hang történetéhez. MNy LIV, 341–2.

Mikor jelent meg első akadémiai helyesírási szabályzatunk kilencedik kiadása? MNy LIV, 343. p.

Eine heilpädagogische Typologie vor hundert Jahren. Konferenz für Defektologie. 1957. Prága, 84–91.

150 éves az első magyar nyelvű fonetika. Nyr LXXXII, 431–3.

A hangkapcsolódások osztályozásáról. NytudÉrt. 17. 130–3.

1959

Tallózások helyesírásunk történetében. MNy LV, 23–37.

A *lüke* szó eredete és a kretinizmus. Nyr LXXXIII, 112–5.

Lajos Hegedűs. Acta Linguistica IX, 1–5.

Hegedűs Lajos. NyK LXI, 111–4.

1960

A propos de ne bu ne ba. Neuphilologische Mitteilungen LXI, 361–2.

Egy XVIII. századi magyar lélektani dolgozat. Magyar Pszichológiai Szemle XVII, 50–9.

Ismeretlen XVI. századi magyar orvosságos följegyzések. Az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményei 17. 169–184.

1961

A legrégebb magyar nyelvű orvosi receptek időrendjéről. Az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményei 20. 204–5. és 513. p.

A bilabiális pergő hang magyar rovásjegyének eredete. MNy LVII 207–8.

Hundert Jahre Heilpädagogik. Heilpädagogische Werkblätter XXX, 202–4.

1962

Czvittinger a finnugor nyelvrokonságról. NyK LXIV, 223–4.
Ómagyar magánhangzó-változások egy közös sajátosságáról. MNy LVI
II, 208–208. ????

1963

Sakrale Spuren in der älteren ungarischen Orthographie. Acta Linguistica
Hung. XIII, 35–58.
Phonetisches in den Hochschulvorlesungen des Albertus Magnus.
Phonetica X, 80–91.
XVII. századi közlés a Volga menti magyarokról. NyK LXV, 411–2.
(Jav.: LXVI, 249., 1964.)

1964

A 3 afrikáta néhány korai példája. MNy LX, 471. p.
Pejorativ értelmű mellékneveinkről. NyK LXVI, 407–14.
A nyelv szélességének változása magánhangzóink képzésekor. NyK
LXVI, 415–6.

1965

Révai magánhangzó-meghatározása. NyK LXVII, 150–1.
Misztótfalusi Kis Miklós a magyar denalizációról. MNy LXI, 91.
Hírhedt. MNy LXI, 222–3

1966

Mikor került a zs betű a magyar ábécébe? MNy LXII, 215–216.
Kájoni x betűje. MNy LXII, 461–2.
Gedanken über die Farben bei Heinrich Seuse. Seuse-Studien. 255–65.,
Köln.

1967

Hóhányó. Nyr XCI, 354–5.
Szamosközy István a székely a-zó és e-ző nyelvjárásról. MNy LXIII,
248–9.

1968

Megjegyzések az orrhangzós beszédről. Kivonat: A Magyar Fonetikai,
Foniátriai és Logopédiai Társaság Kongresszusa. Budapest, 6–7.
Ugyanez angolul is, uo. 22.

1969

- A Heese--Wegener-féle Enzyklopädisches Handbuch der Sonderpädagogik und ihrer Grenzgebiete c. munkában szakcikk Vértés O. Józsefről 3709–10. (Társszerző: Illyés Sándor).

1970

Az erdélyi *x* betűről. MNy LXVI, 214–5.

1971

- Mikor jelent meg a Domonstratio nagyszombati kiadása? Nyr XCV, 415–6.
A gyermek szavairól. Ferenczy Géza (szerk.) In: Anyanyelvi örjárat. 41–5.

1973

Arisztotelész "rejtélyes" fonetikai megjegyzése. NyK LXXV, 433–4.

1974

Ómagyar hangváltozások akusztikai vetületéről. ÁltNyT XII, 197–202.

1975

L'importance croissante de la logopédie dans le monde actuel. In: Forth Int. Congr. of Applied Linguistics. Stuttgart, Abstracts. 254. p.

1978

A szótag. MFF 2. 73–89.

1979

- A hang némely tulajdonságának történeti változásáról. MFF 3. 42–8.
A történeti hangstiliztika egy alapkérdése. MFF 4. 82–4.
Egy reformfori értekezés a dadogás gyógyításáról. MFF IV, 185–189.
Ein alter Grundsatz der Lautlehre. Festschrift für Wolfgang Schlachter: Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica 12. Wiesbaden, 347–52.
Regards sur l'histoire de la phonétique et de la phonologie. In: Proc. Ninth Int. Congr. of Phonetic Sciences. Kopenhága, 434. p.

1980

- A fonetikus írás egyetemessége és a kontrasztív fonetika. MFF 5. 70–6.
A magyar leíró hangtan története az újgrammatikusokig. Budapest.

1981

Egressy Gábor a szöveg hangalakjáról. MFF 8. 160–163.
Nyelvészetén kívüli eszmék hatása a régi magyar hangtanra. ÁltNyT
XIII, 231–6.

1982

A magyar beszédhangok akusztikai elemzésének alapkérdései. (szerk.)
In: Fejezetek a magyar leíró hangtanból. Szerk.: Bolla Kálmán .
Budapest. 71–113.
Az artikuláció akusztikus vetülete. Uo., 155–164.
A magyar leíró hangtan története az újgrammatikusoktól 1945-ig. Uo.,
283–301.

1983

Megemlékezés Hegedűs Lajosról. MFF 12. 93–6.

1984

Zárszó (a Kempelen-emlékülésen). MFF 13. 55. p.

1985

A jelenkori személyiség fejlődést akadályozó néhány tényező s a személytelenség; nyelvhasználati megnyilvánulásaink. Hárđi István és Vértés O. András (szerk.): Beszéd és mentálhigiéné. 39–47.

1986

Érzelmi világunk és a nyelv történeti változásának kölcsönhatása. MNy LXXXII, 11–29, 151–62, 288–300. Némileg módosított kiadása: MNyTK 179. 1987-ben.

1987

Bevezetés a magyar hangstilisztikába. NytudÉrt 124. Akadémiai Kiadó

1988

Az ómagyar á~a hangvltozás akusztikumáról. MNy LXXIV, 63–65.
Interactive Changes in Affect and Language: Some Observations in Hungarian. Ural-Altaische Jahrbücher--Ural-Altaic Yearbook LX, 183–188.

Időtényezők stílusbeli szerepe. Műhelymunkák a nyelvészet és a társtudományok köréből V, 123–147.

A magyar fonetika és logopédia történetének rövid kronológiája. Gósy Mária (szerk.): A magyar beszédgyógyítás 100 éve. (Gyógypedagógiai Továbbképzés Könyvtára 28.) 17–26.

1991

The antecedents of Quantitative versification in the historical phonetics of Hungarian. In: Temporal factors in speech, A collection of papers, 175–183. Budapest.

1994

Csőkevényes, hiányos hangképzések funkciói. In: Beszédkutatás 1994. 24–33. Budapest.

1995

A hülye etimológiájához. In: Magyar Nyelv XCI. kötet, 210. Kiad.: MNyT, Budapest

Beszédkutatás konferencia nyitóbeszéde. In: Beszédkutatás 1995, 1–3. Kiad.: MTA Nyelvtud. Int. Budapest.

Feszültségi-izgalmi érzelmeink tartományának növekedése és a nyelvhasználat, 259–73. Budapest. ÁNyT. XVIII.

1996

Agla, alga, algali, algala és művelődéstörténeti vonatkozásaik. Nyelv, nyelvész, társadalom. Emlékkönyv Szépe György 65. születésnapjára. Pécs.

Der Carpeuter-effekt und die Entstehung der Sprachbünde. Contact de langues et de cultures dans l'aire baltique. Mélanges offerts à Fanny de Sievers. 293–297. Uppsala.

1997

Au sujet de la prononciation du latin en Hongrie au Moyen Âge. In: Coordonné et présenté par Jean Perrot: Polyphonie pour Iván Fónagy, 505–15. Párizs, Montréal.

EMLÉKEZÉS VÉRTES O. ANDRÁSRA

Vértés tanár urat 1951 szeptemberében ismertem meg. Ekkor iratkoztam be a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolára, ahol ő – Laziczius Gyula után – a leíró magyar fonetikát tanította. A tantárgy neve – leckekönyvem tanúsága szerint – a Hang- és beszédtan volt. Ezt azért is kell hangsúlyozni, mert nem egyszerűen a beszédhangok szigorú értelemben vett képzési tulajdonságait ismertette meg velünk, hanem beleszótta előadásainak anyagába az összefüggő beszéd jellemzőinek elemzését is, sőt érintette a gyermeknyelvi vonatkozásait is.

Visszatérve a megismerkedésre, az első tanítási napok egyikén egy 40 év körüli, kortalannak látszó / az idő nem nagyon hagyta rajta nyomait! /, komoly tekintetű tanár lépett a katedrára, akit csakhamar magunk között – a felsőbb évesektől öröklött beceneven – Bózsinnak, Bózsi bácsinnak hívtunk. Hogy miért éppen ez lett a beceneve, erre azóta sem tudok választ találni.

Tanári megjelenésében – a külső jegyeket tekintve – volt valami tekintélyt parancsoló szigorúság, belső fegyelmezettség. Hallatlanul pontos, akkurátus ember volt. Élőbeszédbeli stílusát csak a legszükségesebb gesztikuláció, kimért mimika, s élénk tekintet kísérte. Nézéséből arra lehetett következtetni, hogy "gazdája" nyílt, őszinte ember. Azon tanárok közé tartozott, akik intellektusukkal az intellektusra igyekeztek hatni, nem pedig az érzelmekre. Szóbeli előadásai tökéletesen "kiartikulált" hangsorokból, a szavak pontosan összefűzött láncából álltak; minden mondata azonnal papírra vethető és nyelvtanilag elemezhető volt, a beszélt és az írott szöveg szinte egybeesett közlésében. A következetesen megkülönböztetett zárt és nyílt e hangjai miatt ejtése teljesen elütött az ún. pesties ejtésmódtól. Öblös, telt hangja betöltötte a termet.

Előadásainak írásbeli foglalata a Bevezetés a fonetikába c. fejezete volt, amelyhez ma is fordulhat a fonetika alapjai iránt érdeklődő olvasó. Mit tanulhattunk írásaiból és előadásaiából? Az első hatás, ami megérintette a hallgatóságot, a tudomány tényeinek feltétlen tisztelete. Soha nem hangzott el a szájából olyan kijelentés, melynek igazságáról meg ne győződött volna. Megállapításai között mindig megbújt valamiféle kétség, ezért is volt az, hogy ha parodizáltuk, ilyesféle szövegeket állítottunk össze: "Szinte bizonyosra vehető, hogy a kosár olyan alkalmatosság, amelynek két füle van". –Csak azt mondta, ami igaz. Semmi olyat nem állított bizonyosan, amit a tények nem támasztottak volna alá. A tények

mindennél erősebbek voltak. Nyoma sem volt előadásában a szubjektív "ténykezelésnek". Példásan válogatta, szinte fukarkodva mérte szavait, kimért, de nem szenvtelen tudatossággal tervezte, nagy fegyelmezettséggel, szabatossággal szerkesztette és szigorú logikával kapcsolta egymáshoz mondatait. Jegyzetének stílusa olyan volt, amelyen változtatni alig lehetett. Meg lehetett tanulni tőle azt a fajta tudományos gondolkodásmódot, amelyben az adatok vezérlik a gondolkodás menetét. Sajátos volt kételyteremtő módszere. A kételyeket nem a szokásos retorikai kérdések feltevésével, hanem a tudományos érvek, tények szembeállításával ébresztette fel. Bár szigorú logikával építette fel előadásait, mégsem volt humortalan. Amikor Kempelen Farkas munkásságáról beszélt, kedvtelve idézte Kempelen könyvének azt a passzusát, hogy a polihisztor Kempelen nem egy locsogó asszonyt figyelt meg, aki szomszédasszonyának olyan hévvel mesélt, hogy – egyetlen pillanatot sem akarván veszíteni – egész beszédszólamokat lélegzés közben befelé mondott ki. Amikor ezt idézte, szemüvege mögött megcsillant a szeme, s finom mosolyintásából azt olvashatta ki az ember, "no lám, a női fecsegésnek is megvan a tudományos fonetikai magyarázata". Humora mögött is az intellektuális tartalom vibrált, s híján volt az olcsó hatások kiváltására alkalmas gegnek.

Pedagógiai gyakorlatában fontos helye volt a következetes és folyamatos számonkérésnek. Bevezette az ún. kiskollokviumokat; minden hallgatónak minden hónapban szóban kellett beszámolni az addig feldolgozott anyagból, úgyhogy a kollokviumon szinte visszafelé is tudtuk a tananyagot. Pedagógiai ars poeticája az volt, hogy az alapok szilárd elsajátítása nélkül tovább haladni nem szabad.

Mértéktartó volt a dicséretben is. Talán a legnagyobb dicséret az volt nála, hogy a feleletet azzal nyugtázta: szorgalmasan felkészült, pontos volt a válasza. E szóbeli gesztusa talán azt rejtette magában, hogy a jól és pontosan végzett munka természetes dolog. De idegen volt lényétől az olyasfajta elmarasztalás is, amely sértette volna – akár csak halványan is – a másik ember érzületét. Kifogásait egy-egy anekdotába burkolta, az esetleges vitát gyakran egy-egy történettel, példával zárta le. Ebbéli magatartása talán a klasszikus eszményeken alapult neveltetéséből alakult ki. Mintha Horatius sorai formálták volna viselkedését: *Mutatio nomine de te fabula narratur* /Rólad szól a mese, csak más névvel/. Hagyta tehát, hogy az illető maga vonja le helytelen tettének következményeit.

Tudósi magatartása azt sugallta, hogy a tudományt sohasem szabad személyes ambíciókból művelni; a legfőbb hajtóerő a tények megismerésének vágya legyen.

Vértés tanár úr egész személyisége azt a mintaképet rajzolta elénk, amelynek vonásai közé tartozott a tartalmi és nyelvi gondosság, szabatosság, filozófiai pontosság. Mindezeken túl minden mellétekintet kizáró igazságszeretetre, a tudományművelés erkölcsi követelményeire, az üres címkórság megvetésére nevelte, elsősorban személyes példájával, azt az eléggé heterogén tanulóseretet, amely az ötvenes évek elején a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola padjait koptatta.

Subosits István

Magyar nyelvész pályaképek és önvallomások

Nem szokványos kiadványt ajánlunk az olvasó figyelmébe a *Magyar nyelvész pályaképek és önvallomások* című sorozatunkkal. Különlegességét az adja – egyebek között –, hogy írott szöveg, videofelvétel és hangkazetta együttesével mutatunk be félszáznál több hazai nyelvészt, továbbá a társtudományok néhány jeles képviselőjét, akiknek tudományos munkássága főleg a 70-es években teljesedett ki, ill. érte el csúcspontját (amit tudományos fokozatok is hitelesítettek), jelentős szakmai irányító és közéleti szerepet tölthettek be, országosan ismert és elismert személyiségekként tisztelték őket. 25 év elteltével igény jelentkezett a felvételeknek az újabb generáció jeles képviselőivel való kiegészítésére. Ez tette szükségessé a sorozatunk nevének pontosítását.

A pályaképeknek általunk választott formája – azaz a) hogy ki-kik személyesen önvallomásként szubjektíven beszélhessen pályájáról, szakmai tevékenységéről, megvalósított vagy csak megálmodott terveiről, b) hogy munkáinak bibliográfiája hitelesítse a megrajzolt pályaképet, c) hogy kortársi méltatást is adjunk róla – reményeink szerint hozzásegít a tudós személyiségek objektív megítéléséhez, aminek ugyanúgy szükségét éreztük a felvételek elindításakor, mint napjainkban is, és feltehetően még a jövőben sem lesz másképpen. A különböző előjelű részrehajlásokra és elfogultságokra hajlamos társadalmi gyakorlat és közélet számottevő ellensúlyozására persze nem gondolhattunk, de az erre irányuló szándékunkat sem titkoltuk.

A szakma szeretete, a tudomány előbbreviteléért dolgozó, a szakmai eredmények megismertetésén fáradozó ember megbecsülése indított arra, hogy az MTA Nyelvtudományi Intézetének fonetikai osztályán végzett munkám mellett, a kísérleti fonetikában használt kép- és hangrögzítő eszközeink felhasználásával pályatársaimról felvételeket készítsek. Így gyűlt össze az a jelentős videoanyag, melynek további feldolgozását és kiegészítését az ELTE Fonetikai Tanszékén végeztük, ill. végezzük még ma is. Elképzelésem megvalósításában munkatársaim közül többen működtek közre mind az Intézetben, mind az Egyetemen. Köszönet érte nekik éppúgy, mint nyelvész kollégáimnak, akik vállalkoztak egy-egy életmű méltatására.

A képernyőről ránk villanó tekintetből, a külső megjelenésből, testtartásból és arckifejezésből, valamint az élőszó erejével kifejezett gondolatokból (néha érzelmekből is) megismerhető emberi habitus ránk gyakorolt hatása lenyűgözőbb minden írásnál. Látva, hallgatva és olvasva a századunk utolsó negyedének nyelvészeit ismeretekben gyarapodhatunk, páratlan élménnyel gazdagodhatunk. Ezt szeretném megosztani kortársainkkal és az utánunk jövőkkel.

Budapest, 1994. november 15. – 1998. január 27.

Bolla Kálmán

**MAGYAR NYELVÉSZ PÁLYAKÉPEK ÉS
ÖNVALLOMÁSOK**

1. BALÁZS JÁNOS	27. KÁROLY SÁNDOR
2. BALOGH DEZSŐ	28. KERESZTURY DEZSŐ
3. BALOGH LAJOS	29. KIEFER FERENC
4. BÁRCZI GÉZA	30. KISS LAJOS
5. BARTÓK JÁNOS	31. KOVALOVSKY MIKLÓS
6. BENKŐ LORÁND	32. LAKÓ GYÖRGY
7. BERECZKI GÁBOR	33. LŐRINCZE LAJOS
8. CZEGLÉDY KÁROLY	34. B. LŐRINCZY ÉVA
9. DEME LÁSZLÓ	35. MOLLAY KÁROLY
10. DEZSŐ LÁSZLÓ	36. MOLNÁR JÓZSEF
11. DOMOKOS PÁL PÉTER	37. NYÍRI ANTAL
12. DOMOKOS PÉTER	38. PAPP FERENC
13. ELEKFI LÁSZLÓ	39. PAPP LÁSZLÓ
14. ERDŐDI JÓZSEF	40. RÁCZ ENDRE
15. FÁBIÁN PÁL	41. J. SOLTÉSZ KATALIN
16. FOGARASI MIKLÓS	42. SZABÓ DÉNES
17. GREGOR FERENC	43. SZABÓ T. ATTILA
18. GRÉTSY LÁSZLÓ	44. SZATHMÁRI ISTVÁN
19. HADROVICS LÁSZLÓ	45. SZENDE ALADÁR
20. HAJDÚ MIHÁLY	46. TAMÁS LAJOS
21. HAJDÚ PÉTER	47. TELEGDI ZSIGMOND
22. HEGEDŰS JÓZSEF	48. TOMPA JÓZSEF
23. HERMAN JÓZSEF	49. VÉGH JÓZSEF
24. IMRE SAMU	50. VÉRTES O. ANDRÁS
25. JUHÁSZ JÓZSEF	51. ZSILKA JÁNOS
26. KÁLMÁN BÉLA	52. PÉTER MIHÁLY

53. BAŃCZEROWSKI JANUSZ	54. NYOMÁRKAY ISTVÁN
55. GADÁNYI KÁROLY	56. PUSZTAY JÁNOS

*Eddig megjelent füzetek: 1., 4., 7., 8., 11., 19., 24., 28., 33., 34.,
35., 39., 40., 43., 48., 49., 52., 54., 55.*